

کودک لجباز من

نافرمانی کودکان یکی از دغدغه‌های والدین است، از دیدگاه روان‌شناسان کودک، رفتاری که ظاهراً لجبازی و نافرمانی تلقی می‌شود، همواره به معنای مشکل نیست.

نافرمانی کودکان یکی از دغدغه‌های والدین است، از دیدگاه روان‌شناسان کودک، رفتاری که ظاهراً لجبازی و نافرمانی تلقی می‌شود، همواره به معنای مشکل نیست.

جام جم سرا: مهنوش فهیمی، کارشناس ارشد تربیتی معتقد است آگاهی از دوره‌های رشد کودک در تشخیص این‌که آیا کودک ما لجباز است، اهمیت بسیاری دارد. در واقع نافرمانی کودکان را در هر سنی نمی‌توان لجبازی نامید. طبق نظریه روان‌شناسی اریکسون، سال دوم زندگی تا پایان سال سوم مرحله خودمختاری است و از آنجا که توانایی‌های حسی و حرکتی کودکان در این فاصله سنی سرعت رشد می‌کند، این فعالیت‌ها نشانه قدرت کودک است؛ بنابراین کودک به دنبال کسب خودمختاری و استقلال است.

کودک در این سن به واسطه توانایی‌هایی که دارد، می‌تواند رفتارهای خودمختارانه از خود نشان دهد؛ مثلاً اطراف خود را کنکاش کند، جست و خیز نماید، چند قدم راه برود و چند کلمه حرف بزند؛ بنابراین در این دوران که کسب خود مختاری و ایجاد هویت در کودکان به اوج خود می‌رسد لجبازی طبیعی است، مگر این‌که حالتی غیرطبیعی رخ دهد.

از طرفی، گاهی والدین رفتارهای ناشی از ترس کودکان را به اشتباه لجبازی تلقی می‌کنند، چرا که ترس در کودکان نیز مانند هر بزرگسالی می‌تواند موجب گریز یا اجتناب از موقعیت شود که این رفتار می‌تواند لجبازی تلقی شود.

فهیمی معتقد است ویژگی ذاتی کودکان در لجبازی آنان بی‌اثر نیست، بعضی از کودکان دشوارتر از کودکان دیگر و مستعد بدخلقی هستند، این کودکان از لحظه تولد، خلقی بی‌ثبات داشته و مدام به واسطه کوچک‌ترین محرکی از خلق آرام به خلق طوفانی نوسان دارند. اما با وجود تفاوت‌های ذاتی، مشکلات لجبازی کودکان بیشتر تربیتی بوده و به ژنتیک وابسته نیست؛ بنابراین نقش روش‌های فرزندپروری، عوامل محیطی و مسائل جسمانی در بروز این مشکل مهم است.

چگونه می‌توان کودکان لجباز را شناسایی کرد؟ فهیمی برای پاسخ به این پرسش وجود چهار نشانه به مدت شش ماه را علامت لجبازی کودکان معرفی می‌کند.

1 - از کوره در می‌رود.

2 - با بزرگترها جر و بحث می‌کند.

3 - فعالانه در مقابل خواسته‌های بزرگسالان می‌ایستد و از مقررات سرپیچی می‌کند.

4 - به طور عمدی کارهایی انجام می‌دهد که موجب آزار دیگران می‌شود.

5 - برای رفتار و اشتباهات خود دیگران را سرزنش می‌کند.

6 - زودرنج است و به آسانی از دست دیگران آزرده خاطر می‌شود.

7 - خشمگین و عصبانی است.

8 - کینه‌توز و انتقامجو است.

طبق آنچه گفته شد از آنجا که تربیت و شیوه‌های فرزند پروری در میزان رفتار لجبازی کودکان اثر دارد، والدین می‌توانند در برابر کودک نافرمان و لجباز از برخی تکنیک‌ها بهره ببرند. فهیمی استفاده از این تکنیک‌ها را در جلوگیری از نهادینه شدن رفتاری لجبازی در کودک پیشنهاد می‌دهد:

• کودک را مورد محبت قرار دهیم، گاهی کودکان برای مورد توجه قرار گرفتن از رفتارهای ناسالم لجبازی استفاده می‌کنند، اگر برای کودکان به اندازه کافی وقت بگذاریم و او را مورد محبت قرار دهیم، روان کودک برای جبران نادیده گرفته شدن او را به استفاده از روش‌های ناسالم سوق نمی‌دهد.

• به کودک یاد دهید خودش را آرام کند. کودکان بخصوص کودکان لجباز به طور مکرر دچار بیقراری می‌شوند. می‌توانیم با ایجاد دلبستگی به یک عروسک یا پتوی گرم و نرم برای کودکان به او یاد دهیم خودش را آرام کند.

• به کارهای درست کودک اشاره کنید. از آنجا که توجه به یک رفتار موجب ادامه دار شدن آن می‌شود به جای آن که به کارهای نادرست کودک اشاره کنیم، رفتار درست او را مورد توجه قرار دهیم. نادیده گرفتن یک رفتار نادرست به مرور می‌تواند موجب از بین رفتن آن رفتار شود.

• والدین باید رفتاری قابل پیش‌بینی داشته باشند. والدینی که هر بار در معرض یک رفتار مشخص کودک رفتاری ثابت ندارند، کودک را گیج می‌کنند. به طور مثال، اگر والدین یک‌بار در مقابل رفتار نا مناسب کودک بخندند و بار دیگر در مقابل همان رفتار او را شامت کنند، کودک دچار گیجی می‌شود.

علاوه بر اهمیت قابل پیش‌بینی بودن رفتار والدین، هماهنگی بین رفتار آن دو نیز مهم است، ناهماهنگی رفتار والدین با یکدیگر در پاسخ به رفتار کودک موجب لجبازی کودک می‌شود.

• به کودک یاد دهید به جای دستور دادن، خواهش کند. کودکان یادگیرندگان بسیار خوبی هستند و از رفتار والدین الگوبرداری می‌کنند، استفاده از کلام فاخر و مودب در ارتباط با آنها و در حضورشان اثر قابل توجهی دارد.

اگر به جای دستور دادن به کودکان با اقتدار از او خواهش کنیم، می‌توانیم انتظار داشته باشیم او نیز به جای دستور دادن، خواهش کند.

• همکاری و مسئولیت‌پذیر بودن را به کودک آموزش بدهید. برای آموزش همکاری و مسئولیت‌پذیری، به کودکان بر حسب سن مسئولیتی بسپاریم.

لزوم جبران کردن، ایجاد درک غیرقابل جبران بودن بعضی امور و نشان دادن پیامد رفتار به صورت عینی در تربیت کودکی همکار و مسئول اهمیت بسزایی دارد.

تعریف کردن قصه‌هایی با این مضمون هم برای کودکان مفید است، اما شرکت دادن در فعالیت مناسب سن تاثیر بیشتری خواهد داشت.

صرفنظر از ویژگی‌های ذاتی کودک انتخاب روش صحیح فرزندپروری در رشد همه جانبه او اثر بسیار دارد، روش‌های والدین آسان‌گیر می‌تواند موجب ایجاد رفتار لجبازی در کودک شود، اما والدینی که با سبک آمرانه با فرزندان خود برخورد می‌کنند، کودکانی سازگار، خودمختار با عزت نفس و شایسته فعالیت‌های اجتماعی تربیت می‌کنند، آنها به شیوه‌ای منطقی با کودکان خود گفت‌وگو می‌کنند.

این‌گونه والدین به نیازها و علایق فردی کودکان توجه دارند و در عین هدایت کودکان به سمت علایق فردی‌شان قوانین مشخصی را نیز برای رفتار آنها تعیین می‌کنند. (ضمیمه چار دیواری)

فاطمه عمانی